

Institut Européen des Jardins & Paysages

Inventarisatie van parken en tuinen van België - Vlaanderen

Inventaris Limburg

Park van het Kasteel De Motte

Auteur(s) : Onroerend Erfgoed | Flanders Heritage Agency
www.onroenderfgoed.be <https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Inventarisatie van parken en tuinen van België - Vlaanderen
Inventaris Limburg
Park van het Kasteel De Motte

Titel:	Park van het Kasteel De Motte
Provincie:	Limburg
Gemeente:	Sint-Truiden
Deelgemeente:	Groot-Gelmen
Bron:	Schepping: 2016-09-01 Bijwerken: 2017-05-30 URI: https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/303477
Coördinaten:	Breedte: 5.27191738834 Lengte: 50.7838230098

Primaire tekst

Slecht bewaard, langgerekt kasteelpark in landschappelijke stijl met pittoresk karakter uit het derde kwart van de 19de eeuw met ouder perceel lustbos uit rond 1900; oudere, omgrachte site met feodale wortels en neerhofopperhofstructuur; kasteel, boerderij en dominante poorttoren gerestaureerd en verbouwd in 1868 en 1887 in eclectische stijl.

Het goed ligt ten zuiden van de Romeinsesteenweg, ten oosten van de dorpskern op de zuidoostelijke flank van de Fonteinbeek, een bijbeek van de Herk, en is begrensd door de Mettekoovenstraat ten oosten en de Grootgelmenlaan en de Fonteinbeek ten westen.

De Motte was de zetel van een feodaal leen dat tussen 1342 en 1367 in het bezit kwam van de familie van Broeckom, die opgevolgd werd door de van der Borcht en de van Ryckel. Tussen 1531 en 1589 werd er een nieuw kasteel gebouwd, dat later 'hoff van der Motte' heette en in de opeenvolgende akten van verhef beschreven werd als een versterkt huis met ophaalbrug, vijvers, tuin en aanhorigheden. In 1589 werd het goed verworven door Jan van Herckenrode, licentiaat in de rechten, heer van Mulcken en burgemeester van Tongeren. In 1651 is het goed met inbegrip van zijn boomgaarden, landerijen en bos 13 bunder groot. Het kasteel viel in 1690 de vlammen ten prooi, zodat slechts het neerhof en de donjon overeind bleven. Een 19de-eeuwse reconstructietekening (in privé-bezit) van de ingangpoort, gemaakt door de bekende genealogist Leon de Herckenrode, toont het in deze vorm. In de kelder zou een kern van de middeleeuwse woontoren bewaard gebleven zijn. Baron de Herckenrode verkocht De Motte, het erfdeel van zijn echtgenote en nicht Marie Thérèse de Herckenrode, aan haar oom Jean Guillaume Ulens. In 1851 vererfd door Paul François Marie Ulens werd het kasteel, dat in 1758 wederopgebouwd was, in de voor de 19de eeuw typische historiserende stijl gerestaureerd en verbouwd. De familie Ulens was ook verantwoordelijk voor de verlandschappelijking van de omgeving. In 1977 en tot 1988 kwam het kasteel in handen van René de Borman. Na jaren van leegstand werd er sedert 1995 een drastische renovatie doorgevoerd en met een herbestemming in 1997 als horeca.

De Ferrariskaart (1771-1775) toont een U-vormig gebouw langsheen de nu verdwenen Zoutstraat en een omgrachte overtuin temidden van boomgaarden. Op het Primitief kadaster (1824) wordt dit een omgrachte (perceel 405), monumentale gesloten hoeve met vierkante binnenplaats (perceel 406), kasteel ten westen (perceel 404), lustgrond (terrain d'agrément) omgeven door boomgaarden ten zuiden en de omgrachte overtuin met moestuin ten oosten (perceel 409 en 410). De kadastrale opmetingsschetsen tonen de halvering en de aanpassingen van de hoevegebouwen in 1865 en 1868 en de verfraaiing met hoektorentjes van het kasteel, het bijbouwen van de toren in 1868 en van een noordelijke dienstvleugel bij de hoeve en tenslotte de uitbreiding van het kasteel met een halfronde wintertuin tegen de zuidgevel in 1883. In 1887 gebeurde een enclosure-operatie waarbij de Zoutstraat over de lengte van het park afgeschaft werd en de voormalige overtuin in het domein kwam te liggen.

Een postkaart van rond 1909 toont de tuinen ten zuiden aan de voet van het gemonumentiseerd kasteel: ronde grasperken en corbeilles, opgestelde kuuplanten, leifruit tegen de torengewel en een fraaie wintertuin. Op de Dépot-kaart (opname 1871, uitgave 1878) gebeurt de toegang tot De Motte vanuit het westen, de richting van het dorp en bestaat ook het tracé van de Zoutstraat nog. Ten oosten daarvan ligt nog de U-vormige gracht, ten westen liggen twee parallelle grachtarmen en ten zuiden twee stroken park, begrensd door boomgaarden. De stafkaart uitgegeven in 1937 toont een meer geëvolueerde toestand zoals hierboven beschreven, met inlijving van de Zoutstraat en uitbreiding van het park naar het oosten. Van de U-vormige gracht is geen spoor meer, ten westen is de zuidelijke arm parkvijver geworden en de noordelijke verkleind. Het domein is nu ook langs de Mettekovenstraat toegankelijk (op het tracé van de Zoutstraat) en de westelijke oprit is naar het oosten doorgetrokken. De toegang aan de Mettekovenstraat gebeurt nu via een banaal, recent inrijhek. Het park bestaat uit weilanden en grasvelden met solitaire bomen, bomengroepen, en een recente dreef ten noorden en zuiden van de omgrachte kasteelsite. Een ouder lustbos ligt ten oosten. De omgrachting met gemetselde en gecementeerde keermuren is deels tot vijver verbreed. Een gemetselde muur is de restant van een spievormige moestuin uit de tweede helft van de 19de eeuw, gelegen tussen de Grootgelmenlaan en de Fonteinbeek.

Bomen

Drie bruine beuken (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea'), fijnspar (*Picea abies*), gewone beuk (*Fagus sylvatica*), gewone es (*Fraxinus excelsior*), gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus*), gewone robinia (*Robinia pseudoacacia*), Japanse notenboom (*Ginkgo biloba*), gewone esdoorn met purperrode bladonderkant (*Acer pseudoplatanus* 'Purpureum'), zilverlinde (*Tilia tomentosa*), zomereik (*Quercus robur*), zuilvormige eik (*Quercus robur* 'Fastigiata'), en nieuwe dreef van kleinbladige linde (*Tilia cordata*).

Auteur: De Maegd, Christiane

Auteur: van den Bossche, Herman

Datum: 2003

Titel Text: Park van kasteel De Motte

Grafische documenten

Luchtopname van Groot Gelmen met rechts het kasteel De Motte en aan de overkant de villa Les Tilleuls (Gemeente Sint-Truiden, 01-01-2003, ©Vlaamse Gemeenschap)

Bibliografie

Kadasterarchief Limburg, Primitief plan (1824) door A.J. Thonissen.

Inventarisatie van parken en tuinen van België - Vlaanderen
Inventaris Limburg
Park van het Kasteel De Motte

Kadasterarchief Limburg, Mutatieschetsen.

DOPERE F. e.a. 1991: De donjon in Vlaanderen. Architectuur en wooncultuur, Brussel, Leuven, s.p.

S.N. 1998: *Sint-Truiden ingekaderd. Tentoonstellingscatalogus*, Sint-Truiden, 132-135.

ULENS R. 1932: *Les seigneuries liégeoises du Pays de Looz, La seigneurie foncière de la Motte à Grand Jaminne*, Hasselt, s.p.

ULENS R. 1931: Groot Gelmen, in *Jaarboek van het Limburgsch geschied- en oudheidkundig genootschap*, 45, 175-178.

ULENS R. 1932: La seigneurie foncières de la Motte, in: *Verzamelde opstellen uitgegeven door de geschied- en oudheidkundige kring van Hasselt*, deel 8, 72-98.

Relaties

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121005>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/23125>

Beknopte karakterisering

Datering: derde kwart 19de eeuw, eerste kwart 19de eeuw, vierde kwart 18de eeuw

Typologie: bomengroepen, fruitmuren, grachten (verdedigingselementen), parkbossen, private parken, solitaire bomen, vijvers